

CARTIER Rotonda

Daniela RAȚIU s-a născut la Brașov. A absolvit Liceul de Arte Plastice Ion Vidu din Timișoara, licențiată a Facultății de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării – Jurnalism, a Universității de Vest, licențiată a Facultății de Drept și Științe Administrative a Universității Tibiscus. A urmat un master de Foto/Video din cadrul Facultății de Arte și Design a Universității de Vest Timișoara. Este membră a PEN România și a Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Timișoara. Membră a Societății Timișoara. A activat în cadrul *Ariergarda*, fondată de scriitorii Daniel Vighi, Viorel Marineasa și Lucian P. Petrescu. Ca jurnalist a scris la *Ziua de Vest*, *Evenimentul Zilei* – Ediția de Vest, *Ziare.com*, *evz.ro*, *adevărul.ro*. A publicat în *newsweek.ro*, *lapunkt.ro*. A coordonat UVT TV/Media Hub. Scrie pe www.sunmedia.ro.

A debutat editorial cu volumul de poezie *Ciorap cu firul dus*, editura Marineasa, Timișoara, 2005. A publicat romanul *Ochelari de damă*, editura Brumar, Timișoara, 2005. În 2007, a publicat romanul *In Vitro*, editura Cartea Românească, București. În 2015, a fost unul dintre finaliștii concursului de scenarii HBO, coautor al scenariului *Pauker*. În 2016, a publicat volumul de teatru *Măcelarul îi citea pe ruși*, editura Tracus Arte, București. În 2018, a publicat volumul de poezii *Staniol*, editura Charmides, Bistrița. În 2022, a publicat volumul cronică-jurnal *Cinci luni care au salvat România. Matrioșka. Războiul Hibrid și războiul lui Dragnea cu România*, editura Cartea de Pariuri Literare, București. Pandemia izbucnită în 2022 a blocat piața editorială, astfel că, în același an, 2022, au fost publicate și romanul *Ultimul an cu Ceaușescu*, editura Litera, București, și *Anestezia. Un singur poem*, editura Casa de Pariuri Literare.

A realizat o serie de eseuri vizuale despre scriitori (Dan Coman, Petronela Rotar, Lavinia Bălulescu, Tatiana Țibuleac, Robert Șerban, Borco Ilin, Claudiu Komartin), de recuperare istorică, revoluție/protest și literatură – *Vom lupta și vom fi liberi*, cu Daniel Vighi, Viorel Marineasa, Petru Ilieșu și Radu Vancu, dar și *Omul care a oprit tramvaiele*, despre Ion Monoran. A realizat și eseul vizual *Pusta*, 36 min, cu Borco Ilin, Gabriel Timoceanu și Mircea Leschian.

Daniela **Rațiu**

**Sfârșitul lumii
e un tren**

Roman

ROTONDA
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: vanzari@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel/fax: 021 210 80 51. E-mail: codex@cartier.ro

cartier.ro

cartier.md

*Cărțile Cartier pot fi procurate online pe cartier.ro & cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.*

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks și pe cartier.ro & cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.

E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librărie online, cartier.ro, tel. 0785 199 823.

E-mail: codex@cartier.ro

Librărie online, cartier.md, tel. 068 555 579.

E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România.

Tel./fax: (021) 210.80.51. E-mail: codex@cartier.ro

Taxele poștale sunt suportate de editură.

Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoeditare: Valeria Idjilov

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Daniela Rațiu

SFÂRȘITUL LUMII E UN TREN

Ediția I, februarie 2024

© 2024, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale și editat

cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Rațiu, Daniela.

Sfârșitul lumii e un tren: Roman / Daniela Rațiu; coperta: Vitalie Coroban; design: Valeria Idjilov. –

Ed. 1-a. – [Chișinău] : Cartier, 2024 (Bons Offices). – 249, [3] p. –

(Rotonda / colecție coordonată de Em. Galaicu-Păun, ISBN 978-9975-79-907-2).

Apare cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova. – [800] ex.

ISBN 978-9975-86-736-8.

821.135.1-31

R 29

Bunicilor mei, Ștefan și Saveta

Partea întâi

În mijlocul uliței, hoitul unui soldat. Va fi mâncat. Roiuri de muște se așază pe fața lui. I-au acoperit gura albă, uscată, buzele crăpate și însângerate, ochii deschiși. O privire nedumerită. Ultima privire. Va fi mâncat de semenii lui. Mai târziu însă, atunci înserarea se va amesteca cu noaptea. Arșița a uscat tot. De doi ani și mai bine nu a mai plouat. Nu latră niciun câine. Nu e nicio urmă de câine în satul acesta. Au fost mâncați de oameni. Care n-au fost mâncați, au fugit. Se ascund prin pădurile din împrejurimi. Atacă. Căinii îi atacă pe oameni. Oamenii îi atacă pe câini. Pădurile sunt departe de sat, e greu să ajungi până acolo, să te ascunzi de urgia dogoritoare. Căldura te înnebunește. Îți poți da duhul pe drum, să devii un hoit. Un hoit înseamnă carne, hrană, la îndemână. Un hoit nu mai e om sau câine. Sau pisică. Un hoit se poate mânca. Minte a îngălată de foametea care a pus stăpânire pe toate ținuturile astea, de aci și până dincolo de Prut, dincolo de Siret. Supraviețuirea ocupă și ultimul gând. Minte a devenit un hoit. Difuză, la limita dintre animal și om. Minte a animal. Foametea e atotputernică aici și până departe hăt, foarte departe. Moldova de aici, iar peste Prut, Basarabia, și mai departe, Ucraina. Și mai departe. Departe. Până-n Siberia, la capătul lumii.

Hoitul va fi mâncat. Uniforma militară e jechoasă, prăfuită. Duhnește a transpirație și a sânge. Bâzâitul muștelor. I-au acoperit fața. Nările. Urechile. De aici, de la nivelul capului acoperit de muște, ulița se întinde până spre capătul satului și departe se vede cerul roșu. Soarele asfințește. Niciun zgomot în tot satul. În liniștea asta nefirească, tremurul celor care vor târi hoitul de cum se va

lăsa întunericul. Îl vor târi prin colbul uliței, printre pietre. Vor lua și arma, și ranița. Îl vor târi pe neînturnat. Soarele a asfințit. Înserarea a cuprins tot satul. Contururile lucrurilor se întunecă. Case, uluci, copaci, oameni. Se aud pași apropiindu-se. Muștele s-au făcut una cu hoitul. Bâzâitul lor e tot mai stins. Mâinile apucă ranița și arma. Alte mâini trag de picioarele hoitului. Corpul e tras prin mijlocul uliței. Capul se lovește de pietre. Mâinile țin ranița și trag de armă prin colb. N-are vlagă să o pună pe umăr, soldățește. Țac-țac-țac, zgomotul pe care îl face arma trasă printre pietre. Țipătul unei păsări. Ascuțit. Țipătul însoțește grupul celor trei bărbați care trag hoitul după ei. Bărbatul care trage arma în urma mortului se uită pe sus de parcă ar putea descoperi unde o fi pasărea care țipă în întunericul care s-a lăsat peste sat. Se împiedică de capul soldatului și se prăvălește cu ranița și cu arma peste hoit. Nimeni nu spune nimic. Ceilalți doi întorc privirea și-l văd pe bărbat prăvălit cu totul peste capul mortului, peste trupul fără suflare. Trupul soldatului e înțepenit în ghearele morții. Se opresc.

— Hai. Ridică-te.

Bărbatul e lungit peste trupul rece al mortului. Mirosoasă de sânge. Sânge vâcos pe fața soldatului. Gustul sângelui și al pielii. Sărat și împutit. Se ridică. Se șterge cu mâneca peste față. Pornesc din loc trăgând corpul. Capul zdrelit lasă dăre de sânge în urma lor. Liniștea nopții. Toți simt un tremur difuz în stomac. Amețeală amestecată cu rău de stomac. Niciun cuvânt. Hoiturile se iau noaptea pentru că noaptea nu se văd ochii celuilalt. Noaptea nu se spun cuvinte. Hăcuirea e mecanică, în lipsa privirii. Nu se grăbesc, nu au putere să se grăbească. Nu s-ar grăbi oricum, știu că trag după ei corpul unui om mort. E ca un cortegiul. Mai e gândul ăsta conștient, o urmă din el, dar e. Se opresc din când în când. Își trag sufletul. E zăpușeală. Ascultă aerul nopții, dacă se aud zgomote, dacă se apropie careva. Mai pot trece soldați, mai pot trece ruși.

Cu rușii nu vrei să te întâlnești. Oamenii se ascund. Rușii nu te lasă să mori ușor și apoi te târăsc hoit. Nu. Până să mori de mâna lor, până acolo, e cale lungă. Bătaia, hăcuirea pe viu, fără să mori. Rușii urlă cu ochii bulbucați sau hăcuiesc în liniște, meticulos, cu privire de cuțit. Nu te scapă nimeni. Siluirea femeilor. Le vânează fugind după ele, râzând cu toți dinții la vedere. Nu e răs, e rânjet care îți îngheață sângele în vene. Dacă își pun în cap să-și potolească învolburarea dintre picioare, nu scapă nicio femeie. Niciuna nu scapă dacă vor să-și descarce sămânța. Femeile fug mâncând pământul de cum aud zgomotul tancurilor, al mașinilor de război, al cailor. Urletele rușilor intrând în sate sau orașe. Femeile se ascund în gaură de șarpe. Unele nu scapă. Multe nu scapă. Rușii vânează oameni. Pentru sămânță, pentru crimă, pentru mâncare. Slobozire. Descărcare. Femei, bărbați, copii. Trec cu roțile peste oameni, cu caii trecând peste ei. Se rechiziționează tot. Pleacă din țară trenuri trase cu greu de locomotive, vagoane doldora cu grâu, lemne, petrol. Tot ce se poate lua se ia. Datorie de război. Pe front, războiul s-a încheiat. Nemții au plecat. Locul lor a fost luat de ruși. Marele Frate de la Răsărit. Armata Roșie a intrat cu mii și mii și mii de soldați și tancuri. Cerul vibrează. Mii de tancuri, șenilele zdrobesc pietrele răscolind colbul drumurilor. Rușii răsar peste tot. Țsta e un alt fel de război. Un fel de gătuire cât să nu mori. Agonie.

Dacă vin rușii, te ascunzi și în gaură de șarpe. Tot ce este de mâncare e confiscat. Rechiziționat. Furat. Tot. Intră în casă peste tine, sparg, descarcă armele în oameni de față cu copiii lor, înfig cuțitele, taie, rup, siluiesc, golesc tot. Armele sună în ropot atunci când rușii trec prin sat. Acum, nu se aude nimic. Dar nu e sigur, niciodată. Zgomotul se poate auzi dintr-odată, fără nicio avertizare. Când dau iama, cizmele rușilor se aud în tot satul, dintr-un capăt în altul. Și armele. Hoitul are bocanci. Soldat. Bărbat tânăr. A fost. E un hoit. S-a rătăcit, s-a pierdut de ai lui. Războiul s-a terminat de ceva timp. De unde s-o fi rătăcit. Al cui o fi. Uniforma

militară cu tresele smulse. Nu e de-al rușilor. Bocancii soldatului sunt din piele groasă. Fără talpă, bocancii pot fi fierți. Doar pielea. Se fierbe îndelung. Se mănâncă pielea bocancilor. Pielea fiartă de bocanc se ronțăie îndelung, ține de foame. Liniștea nopții. Țipătul păsării. Nu tresare niciunul. Pornesc din nou. Țac-țac-țac, arma târătă pe ulița pustie. Dacă ar apărea rușii, au și ei o armă. Ar putea trage cu ea. Acum trag corpul. Trebuie avut grijă de bocanci să nu cadă din picioarele mortului. Dacă ar apărea rușii, n-ar putea fugi cu ranița, cu arma, cu mortul, cu bocancii. Nu poți nici să-i scoți din picioarele mortului. Te încurcă în deplasarea asta organizată. Bărbatul slab e un băietan, aproape un tânăr, abia are putere să târască ranița și arma. Ceilalți doi trebuie să țină hoitul bine. Bărbații au de cărat hoitul, arma și ranița. E îndeajuns să ai grijă de toate acestea. Bocancii să nu cadă din picioarele mortului.

Transpirația curge pe corpurile sfrijite ale cărătorilor de mort. Arșița zilei nu s-a risipit. Noaptea e la fel de caldă ca ziua. Bărbatul cu ranița și arma împinge o poartă, ține de ea până ce trag hoitul ceilalți doi. Privesc în urma lor să se asigure dacă i-a văzut careva. Nu le pasă, dar vor să știe dacă sunt sau nu văzuți. Se știe cine trage de hoituri. Hoituri de oameni, de câini, de orice. Doar noaptea. Chiar dacă nu se vede țipenie de om, se știe. Oamenii știu cum să se furișeze noaptea fără să fie auziți. Văzuți. Fie că sunt cărători de hoituri sau doar i-a prins noaptea pe uliță. Se știe cine sunt cărătorii și mâncătorii de mort după mirosul de om care se împrăștie noaptea. E un miros greu. Duh al nopții care înfige gheare în inimă. Știi ce este acest miros, fără să-l fi cunoscut, fără să fi participat vreodată la procesul de apariție a mirosului. Instinctul îți spune. Acesta e miros de om. Mirosul se împrăștie, oamenii îl simt, apoi nu mai pot dormi. Somnul devine coșmar. Somnul te chinuie. Mirosul greu. Dacă e ars, dacă e fiert. Se țin și la uscat, în saci ori în poduri. În bătaia aerului care usucă. Pasărea țipă în aerul nopții. Cuțitele taie.

În liniște. Hăcuiesc. Se despică precum un harbuș. Inima. E caldă. E ca un pumn însângerat.

Pământul e uscat. Nimeni nu mai înfige sapele în pământ, să muște din el, să întoarcă brazdele. Pământul untos e amintire. Se frâng sapele în uscăciunea pământului. Nu mai e pământ. E uscat și tare ca piatra. Îl auzi cum crapă. Te întinzi și pui urechea lipită de pământ, auzi cum geme, pârâie. Fântânile sunt secate. Albiile sunt uscate, albe de uscate ce sunt. Roiuri de muște bâzâie în aerul fierbinte, care se frânge și el ca o pânză deșirată. Patru copii târăsc după ei crengi mari de salcâm. Abia le trag. Mari, stufoase. Le-au căutat pe cele mai mari, pline de frunze de culoarea unui verde pălit de arșiță. Copiii ridică colbul în urma lor. Spre capătul uliței, acolo unde se termină satul, se vede o siluetă. E atât de cald, încât conturul se ondulează în zare. E om, e iluzie. Căldura deformează orizontul. Din cer, căldură topită. Căldura iese și din pământ ca niște fuioare care tremură în aerul fierbinte. Soarele arde, nicio urmă de nor. Doar stai pe loc, e liniște, auzi cum pârâie uscăciunea pământului. Broboane de transpirație pe frunțile copiilor. Trag crengile după ei. Zgomotul pe care îl fac crengile pline de frunze uscate târate prin colb taie aerul fierbinte, ca un șarpe care sâșâie. Copiii privesc în zare mijind ochii încercând să deslușească silueta care se apropie. Cine o fi, o fi din sat, de unde vine sau, pur și simplu, a răsărit de niciunde.

Răsar oameni la fel cum și dispar de nu mai auzi de ei. Satul pare părăsit. Nu e. Încă. Oamenii se ascund pe unde pot, sub pământ, în pivnițe, dacă au pivnițe, căutând răcoarea. Fântânile sunt secate. Dacă mai e urmă de apă, se bea cu lingurița. O sorbi încetișor. Nu dintr-odată. Încet. Atât cât să nu mori, nu risipești apa, dar de murit se moare. Pe capete. Se moare de sete și de foame. Cojile de mămligă se sug îndelung, nu se mănâncă dintr-odată. Nu se hăpăie. Amâni momentul înghițirii cu totul. Se prăjesc puțin pe sobă.

Se amână momentul înghițirii, odată ce ai înghițit-o, gata, nu mai e, s-a dus. Așa, iluzie că ai o coajă de mămligă. Ceva de mâncat. Nimeni nu-și lasă mămliga pe masă. Nimic pe masă, nimic la vedere. Orice e de mâncare se ascunde, se dosește. Comoară. Oamenii au învățat să se furișeze ca animalele. Abia îi auzi. Fură unii de la alții resturi de mâncare. Rușinea apare tot mai rar, ca o urmă a oamenilor care au fost. Acum mai toți sunt scheletici, leșinați de foame, hălăduind în căutare de mâncare. Copiii au picioarele subțiri, burțile umflate. Oamenii se târăsc pe ulițe, se țin de uluci să nu cadă. Nu mai au ce găsi, dar tot se foiesc peste tot în căutare de hrană. O fojgăială care îi stoarce de puterile pe care le mai au. Când fojgăiala asta se potolește, o liniște ca de moarte cuprinde așezarea. Totul devine nemișcat și mut. Tot ce poate fi mâncat se ascunde și în gaură de șarpe. Uneori se uită locul ascunzătorii și atunci oamenii își caută înnebuniți bucata de mâncare ascunsă. Mâinile devin gheare care scormonesc pământul. Sub unghii, pământ uscat. Disperați, cu ochii bulbucați, râcâind după comoara ascunsă. Găurile șoarecilor sunt scormonite cu unghiile devenite gheare. Mai poți găsi boabe de porumb strânse de șoareci, doar câteva de găsești, îți poți păcăli foamea. Poți înnebuni de disperare din cauza foamei. Mulți își pierd mințile. Umblă așa cu mințile pierdute, îngânând vorbe fără de-nțeles.

Nici râme nu sunt de găsit. Dacă nu e apă, nu sunt nici râme. Nu a plouat de doi ani și mai bine. Pământul moale e amintire. Râmele ar fi bune de mâncat. Zemoase. Orice se poate mânca. Chiar și câinii. Câini nu mai sunt în sat. Au fost mâncați sau au fugit. Știi și ei că sunt pradă. Cete de câini atacă uneori satul. Oamenii și câinii se atacă unii pe alții. Câinii știu că au mai multă putere decât oamenii leșinați de foame, dar oamenii au cuțițe, sape. Din orice își fac arme. Câinii au văzut leșuri de câini agățate în cârlige, să li se scurgă sângele, pregătiți să fie mâncați de oameni. Au simțit mirosul de sânge, de carne pârlită de câine. Au văzut

oameni mâncând câini, curgându-le balele. Dinți trăgând de carnea de câine. Patrupedelor le rămân pădurile, împrejurimile, malurile. La oameni vin rar. Oamenii pot mânca și scoarță de copac. Îți minți foamea ucigătoare de trup și de minte și de suflet. Cleiul pe care îl lasă copacii. E bun, gumos, are un gust de flori și de coajă de lemn. Se vorbește puțin, cuvintele sunt puține. Foamea și setea te vlăguiesc de putere, mintea se scurge precum cleiul care se prelinge din scoarța de copac. Oamenii își iau în spinare lucruri din băătăură, pături, covoare, oale, tot ce se poate vinde. Se urcă în trenuri și pleacă până hăt departe, în Oltenia. Mare minune dacă se întorc cu un țucal de făină. Comoară. Uneori mirosul turtelor de făină de porumb coapte în spuză se simte în tot satul. Copiii se duc după miros, precum câinii. Stau lipiți de garduri privind cu jind, adulmecând aerul de parcă s-ar putea sătura cu mirosul turtelor coapte. Șoptesc numele turtelor de parcă le-ar putea așa mânca cu adevărat.

— Palancă. Palancă. Palancă.

Cei patru copii se opresc în mijlocul uliței. Sâsăitul-șarpe al cren-gilor de salcâm se potolește dintr-odată. Liniște. Muștele bâzâie-n aer. Silueta se apropie. Cu cât distanța dintre ei se micșorează, cu atât ondularea siluetei se potolește, liniile devin mai ferme. Silueta nu mai tremură. E un soldat piele și os, hainele militare curg de pe el. Ochii înfundați în orbite. Părul năclăit. Își târăște arma printre pietrele de pe drum și arma sună metalic. Țac-țac-țac. Se oprește în mijlocul uliței privindu-i pe copii. Nimeni nu scoate niciun sunet, niciun cuvânt. Tăcere. Buzele soldatului sunt albe. Uscate. Se prăbușește în mijlocul uliței. Copiii privesc. Niciun gest. Niciun mușchi nu se zbate. Mort sau leșinat. În dreptul soldatului, dincolo de gardul unei case, o bătrână cu fața smochinită privește trupul căzut. Se uită spre copii. Nu spune nimic. Zâmbește cu gura fără dinți, își ridică mâna cu un gest încet, mușchii nu o ascultă, e slăbită

de puteri. E greu să ridici până și mâna, nu ai putere, tot timpul leșinat de foame, vlăguit de putere. Femeia face gestul în dreptul gâtului cum că soldatul sigur e mort. Scoate un fel de șuierat. Gura știrbă și un șuierat din gâtulejul uscat. Mai degrabă un hârâit. Le întoarce spatele, se îndepărtează spre casa ei. Deplasarea femeii străbătând grădina sălbătică și uscată se aude ca un hârșăit care taie aerul, trecând printre crengi cu frunze pălite de secetă. Nu s-a auzit niciun cuvânt. Nimeni nu a spus niciun cuvânt. Nici soldatul, nici copiii, nici femeia fără dinți. Copiii o iau din loc și târăsc crengile de salcâm prin colb apropiindu-se de bărbatul prăbușit. Se opresc la câțiva pași și privesc soldatul mort căzut în mijlocul uliței. Niciun cuvânt. Roiuri de muște stau suspendate în aerul uscat bâzâind nerăbdătoare. Mortul va deveni un leș. Copiii trag de crengi. Sunt în dreptul soldatului trecând cu crengile peste trupul nemișcat. Șarpele sâsâie. Viață sau moarte, e totuna. Frunzele ating corpul soldatului fără suflare, vietăți mișcătoare lăsându-l în urmă în colbul drumului. Nimeni nu are timp de el, doar moartea.

Mihăiță împinge poarta. Scârțâie lemnul, îmbinările. Totul e uscat, totul scârțâie. Băiatul trage craca de salcâm după el. De cum trece de poartă, creanga se răsfireă precum coada unui păun. După el, Eugenia și Victoria, crengile aduse de ele se răsfireă la fel. Frunzele crengilor, sâsâitul șarpelui. Pe uliță, abia târându-și creanga de salcâm, Maria, cea mică, găfâie și e roșie toată. Slabă, piele și os. Creanga pe care o cară e de trei ori mai mare decât ea. A obosit. E flămândă, amețită de foame. Ulița se învârte. O pasăre țipă din înaltul copacului de lângă uluca lor. Salcâmul uriaș, lipit de gard, cu ramurile răsfireate peste uluci întinzându-și umbra peste uliță. Țipătul o sperie. Maria e plânsă, îi curg mucii, trage cu greu de creanga ei trecând pe sub poartă. Țipetele păsării taie aerul fierbinte al amiezii. Saveta stă în ușa casei privindu-și copila plânsă. Ce să-i facă, n-are ce să facă. Ce să le mai dea să mănânce. Au trecut zile și zile, nu le mai știe numărul, de când Ștefan a plecat

cu Ileana, cea mare. Se construiesc căi ferate la sute de kilometri depărtare de Moldova lor. Cale ferată nouă la Bumbști-Livezeni. Ștefan i-a scris că muncesc cât îi ziua de lungă, iar noaptea dorm într-o baracă. Un șir de barăci în care sunt rânduți în unele, cei veniți cu copiii după ei, în altele, cei singuri, fără familie. Barăci din scânduri. Îi amintește de războiul pe care l-a trăit nu demult. Se lucrează în două schimburi. Noaptea, minerii perforează muntele, pun dinamita care bubuie în măruntaiele pământului, apoi, de dimineață până seara, zilierii, așa ca Ștefan, scot bolovanii din munte. Roabă după roabă. Mișună toți ca niște cârțițe, robotind în tunelul întunecat. Umezeală și ecouri. Când iese din munte cu roaba plină de bolovani, mijeste ochii la soare de parcă ar fi stat în măruntaiele pământului o veșnicie. Bubueie dinamita în inima muntelui. Vor construi tuneluri care vor fi străbătute de trenuri. Ileana muncește cu alte femei la cantina improvizată a taberei de muncă. Doar Ștefan și Ileana știu cum e să călătorești cu trenul.

Ea și copiii nu au fost niciodată cu trenul. Cel mult au fost până la Dorohoi, cu căruța, dar până acolo sunt doar douăzeci și ceva de kilometri. Ștefan i-a scris Savetei că s-a hotărât. Dacă scapă viu din măruntaiele pământului, se întoarce acasă cu Ileana, atunci vor pleca cu toți văzând cu ochii. Cât mai departe de foamea din Moldova. Tot mai mulți își iau lumea-n cap din Moldova uscată de secetă. Până când poți să amâni. Moartea prin înfometare te pândește la fiecare pas. E chin de trup și de minte. Ești aruncat în iadul înfometării înainte să mori. Nemurind și chinându-te în iadul înfometării, chinul e cumplit. Mintea devine animal și trupul devine animal și sufletul devine animal. Te rogi Bunului să se îndure de tine, altfel păcătuiești împotriva semenului tău în cel mai cumplit mod cu putință. Povestesc unii că ajungi să-ți mănânci copiii sau copiii te mănâncă de viu. Nu vrei să ajungi acolo. Ștefan știe că singura salvare va fi să părăsească Moldova. După ce mori, îi gata ce ai primit pe pământ. Să-ți salvezi viața cât încă mai respiri. Bunule.

Cât te mai ții pe două picioare, trebuie să faci totul să te salvezi. Pe tine și pe ai tăi. La tunel e mai bine decât e în Moldova. Muncește toată ziua până nu îți mai simte spinarea, mâinile și picioarele. De mâncare au cât de cât. Pentru fiecare îmbucătură pe care o înghite se simte vinovat pentru ai lui lăsați acasă, se roagă pentru ai lui, să supraviețuiască până s-or întoarce, el cu Ileana. Blidul lui cu ciorbă și ce mai primesc, pentru fiecare îmbucătură îl doare sufletul, el mănâncă belferește și ai lui rabdă. Se uită la Ileana și măcar așa se bucură inima-n el când o vede că are ce mânca și că s-a mai rotunjit la față. Bunule. Bunule. Se gândește la Saveta și la copii. Cât de greu le-o fi. Asta îi dă putere. Cară roabele pline cu bolovani cu gândul la ei. Să treacă timpul să se întoarcă la ai lui. Să se salveze din iadul foamei. Când pune capul pe pernă să doarmă, liniștea nopții e cutremurată de dinamitărele din măruntaiele muntelui pe care trebuie să-l taie dintr-un capăt în altul și să-l golească de piatra sfârtecătă. Barăcile vibrează. Ca pe front, tunurile bubuind, cutremurând cerul, aducând moartea. La Bumbăști-Livezeni s-au prăvălit bărbați în hăul Jiului, în apele învolburate. Râul i-a înghițit pentru totdeauna. Și tunelurile îi înghit în măruntaie pe câte unii. Alții cad pe porțiunile de munte pe acolo pe unde se construiesc podurile care leagă tunelurile. Moartea e peste tot, violentă sau în tăcere. Va mai trece o vreme până se vor întoarce acasă. Nu știi dacă oamenii se mai întorc, atunci când pleacă. Nu știi de pe azi pe mâine nimic. Sunt oameni care își dau copiii cui îi vrea. Nu mai au ce să le dea de mâncare. Nu mai pot duce disperarea asta de a nu mai avea ce să le pună copiilor în bid. Duși departe de li se pierde urma. Unii ajung în orfeline. Alții ajung în orașe cerșind, murind pe marginea drumurilor. Ori duși departe în Rusia, peste tot unde e nevoie de brațe de muncă în fabrici și uzine, muncind până la epuizare. Dacă pun gheara rușii pe ei, mai ales pe fete, atunci mai bine să nu te gândești ce ar putea să se întâmple cu viața lor. Saveta nu se gândește. Cât timp nu se gândește, nu știe nimic, nu vrea să știe nimic. E doar ziua de azi. Azi. Acum.

— Intră-n casă.

Copila plânge. Pielea picioarelor e zdrelită și însângerată. În casă, copiii îndeasă crengile de salcâm în ferestre. Să oprească lumina dogoritoare a soarelui. Ei n-au pivniță, n-au unde să se ascundă de fierbințeala soarelui care usucă tot. Mai încolo se vor duce la stânci. E ceva de mers până la Siret, lângă pădurea mare ca o catedrală în care razele soarelui trec printre copaci ca prin vitralii. Dacă stau un timp nemișcați în apa Siretului, pot prinde pește. Cu mâna, doar Mihăiță și Ileana îi pot prinde. Ileana nu e cu ei, se vor baza pe Mihăiță. La cei 11 ani ai lui, Mihăiță a devenit un bun pescar cu mâna. A stat pe lângă Ștefan și a văzut liniștea care îl cuprinde atunci când stă în mijlocul apei. Nu te miști. Nu respiri. Ești una cu apa. Doar ochii. Privirea devine săgeată când trupul oprește agitația. Urechea simte unduirea aerului și a apei. Mâna înțepenită în direcția apei, ca o săgeată în așteptare. Știi când trebuie să faci mișcarea rapidă. Peștii se prind ca-ntr-o gheară. Pe seceta asta fără sfârșit, nici pești nu prea mai sunt. Nu te poți duce des să prinzi la pești. Până și peștii știu, precum câinii, că sunt pradă. Căldura soarelui înfierbântă apele, le-a secat pe cele mai mici ca Siretul. Râiuri care își aveau curgerea în plin câmp, secate. Peștii au dispărut. Au rămas canale uscate ca niște guri fără dinți. Peștii sunt rari, ca aurul. Siretul mai are pești, dar e departe de sat. Drumul e lung până acolo, n-ai unde să te ascunzi de căldură. Pâlcuri de copaci, rare. Nădușești. Îți mai tragi sufletul și o iei din loc cu grijă mare la câinii care se pot ivi de oriunde. Căldura înnebunitoare se scurge din cer. Oricât te-ai acoperi, până să ajungi să te refugiezi în păduri, să cauți ciuperci, bureți și fructe sălbatice sau doar apă curgătoare, până acolo, soarele te omoară.

Pe drumuri dai de hoituri de oameni sau de animale. Câinii se înfruptă din tot ce găsesc pe margine de drum. Câinii sau mâncătorii de hoituri. Nu vor lua iapa cu ei. Bruna rămâne acasă.

Saveta va rămâne acasă. Întotdeauna unul dintre ei rămâne să o păzească pe Bruna și pe cele două vite. Singura lor avuție. Își păzesc animalele ca pe ochii din cap. Atât mai au. Iapa, vitele și o căruță. Atât. Dacă or să găsească bureți și hribi, îi vor întinde pe sfoară la uscat, pe prispă. Vor păzi cu strășnicie ciupercile. Nu știi cine se furișează pe nesimțite și rămâi fără bunătate de ciuperci. Ce aduni pe iarnă. Oare vor mai trăi la iarnă. Gândul ăsta se înfiripează, dar n-are timp să capete putere, trupul și mintea nu îl pot susține. Nu ai putere să te gândești mai departe de ziua de mâine. E prea departe. Te gândești doar la acum. Și planurile astea, să plece văzând cu ochii, nu știi dacă mai ajungi cu viață până când s-o întoarce Ștefan cu Ileana. Dacă scapă Ștefan din tuneluri. Cât timp e în viață, Ileana s-ar putea să fie și ea vie. Totul e pe muchie de cuțit. Viață sau moarte, la un pas distanță.

S-a mai lăsat răcoarea în odaie. Crengile de salcâm acoperă ferestrele, o leacă de răcoare. Atât cât să-ți tragi sufletul. Saveta stropește pământul bătucit al odăii, cu zgârcenie. Nu risipești apa. Așa slăbită de foame, știe că trebuie să se așeze la războiul de țesut. Au nevoie de pânză groasă. De când știe că își vor lua lumea-n cap când se va întoarce Ștefan, dacă se va întoarce viu, atunci pânza și ciorapii groși din lână trebuie făcuți. Ei nu vor pleca în picioarele goale. Se duce uneori să vadă trenurile speciale cu care părăsesc oamenii Moldova. Trec pe lângă satul lor, dar nu opresc în gara lor amărâtă. Trebuie să mergi la Dorohoi dacă vrei să pleci cu trenurile speciale. Ticsite de oameni. Pe scări, pe vagoane. Unii sunt aproape goi. Se uită după trenurile care trec burdușite cu oameni. Se țin cu ghearele de vagoane. Dacă n-ai niciun ban, pleci cu trenuri de vite. Ștefan strânge ban cu ban. Vor vinde tot și își vor lua bilete la tren special, trenurile foametei. Trenurile alea nu pleacă în fiecare zi. O dată pe săptămână. Ei nu vor pleca în picioarele goale. Ei nu-și vor da copiii. Mai bine să moară cu ei, aci, în casă, să putrezească aci, ca Lena, decât să-i dea. Cum să-i dea. Lena și-a dat copiii. A

murit de inimă rea. I s-au uscat ochii în cap. Noaptea o puteai auzi. Gemea. Murea. O să se usuce moartă în casa ei, dacă n-o ia crâsnicul de-adună cu căruța morții din sat. Lena va putezi în propria-i casă sau cărătorii de mort vor călca casa să ia trupul ei mort și cald încă.

Saveta trage de lemnele războiului de țesut. Firele subțiri se împreună cu firele groase, își vede degetele făcând toate astea. Urzeala firelor. O ametește mișcarea războiului de țesut, a degetelor și a firelor. Foamea îi dă o stare de amețală. Copiii, întinși în mijlocul camerei, amețiți și ei de foame. Mai e o leacă și vor pleca spre pădure. Înainte să plece, vor primi bucăți mici de mămăligă friptă pe sobă. Le va tăia cu zgârcenie. Egale și mici. În liniștea asta se aude din depărtare dobașul satului. Are putere să strige, e slujbaș al statului, pentru ei se mai găsește câte ceva de mâncare. Copiii se trezesc dintr-odată din amețala foamei, se ridică în capul oaselor, ascultă cu urechile ciulite. Glasul se aude pe uliță. Clar. Toba răsună pe uliță.

— Se aduce la cunoștință că mâine, la orele 8 dimineața, în față la Primărie, Apărarea Patriotică și Crucea Roșie vor împărți câte o gamelă cu zeamă. Gamelele le aduceți de acasă. Se mai dă câte două cutii de alimente pentru familiile cu trei până la patru persoane. Familiile cu șase persoane, patru cutii cu alimente. Șapte cutii de alimente pentru familiile cu mai multe persoane. Porumb și fasole, câte o mână de familie. Cine nu vine de dimineață, acela nu mai primește.

Copiii sar în picioare. Se lovesc unii de alții. Spațiul e mic. Țipă de bucurie, bat din palme. Se bulucesc afară de parcă mâine-dimineață e acum. Saveta, după ei. Ulița a prins viață. Saveta și copiii ei pe uliță, sătenii ieșind din curțile lor, ori sprijinindu-se de uluci. Își întind gâturile să-l vadă mai bine pe dobaș, care con-

tinuă să bată toba deplasându-se fudul pe uliță de zici că mâine-dimineată îi chiar de acum, iar el îi salvează pe săteni de la foamete. Costum ponosit din stofă gri. Cândva, costumul o fi stat fix pe el, dar acum atârnă pe trup. Marginile pantalonilor îi flendură prin colbul uliței. Spre capăt, nu foarte departe de casă, mortul e tot în mijlocul uliței. Dobașul trece pe lângă trupul soldatului mort evitându-i privirea înghețată.

Mortul e tot acolo, la capătul uliței. Pentru cât timp, Dumnezeu știe. Parascovia își târăște picioarele sprijinindu-se în mers de uluci. Pași mici. Se oprește. Își trage sufletul. Cât de des poate se duce la cumnată-sa Saveta și copiii ei, să se asigure că mai trăiesc. Poți muri de pe o zi pe alta. Ea n-are copii, e stearpă. Sunt doar ea și bărbatu-su care a rămas fără un picior în război. Bărbatul ei nu se dă bătut, chiar dacă n-are un picior care i-a fost retezat puțin peste genunchi, așa cu cârja lui care face țac-țac-țac când se deplasează, dar nu se lasă. Trebăluiește ce poate și el, transpiră tot până face un lucru, dar nu o lasă pe Parascovia cu toate pe cap. Se bucură că e viu, chiar dacă viața e grea. Pentru fiecare dimineată în care deschide ochii și vede lumina se bucură în sinea lui. Până să se scoale din pat, stă o vreme și privește cum se crapă zorile. Liniștea dimineții în care se aud păsările ciripind. Totul se trezește la viață. Se descurcă cum poate, dar îi e tare greu. Așa o fi vrut Dumnezeu. O fi mai bine așa, fără copii, mai ales acum pe foametea asta. Parascovia nu mai duce dorul copiilor nenăscuți, iacă, acum ce greu le-ar fi fost să mai aibă și grija unor copii. Pe foametea asta, copiii sunt povară. Parascovia a obosit de greul drumului până la Saveta. Nu îi departe, dar, dacă nu ai puteri, te spetești cu totul până ajungi undeva. Nu poți să faci un drum dintr-una. Te mai odihnești. Foametea a scos sufletul din oameni. Carcase umblătoare cu stomacurile goale, cu ochi goi. Femeia împinge cu greu poarta. Și pentru împinsul porții ai nevoie de putere. Femeia intră în curtea Savetei. Se așază lângă ea pe treptele prispei. Dincolo de pragul încăperii, prima în care